

GENEL BİLGİLER

Resmi adı:	Ukrayna	Україна
Yönetim şekli:	Cumhuriyet	Ukrayna
Başkent:	Kiev	
Diğer şehirler:	Kharkov, Dnepropetrovsk, Odessa, Donetsk, Sevastopol	
İdari yapı:	24 Bölge (Oblast), 1 Özerk Bölge (Kırım) ve 2 Şehir İdaresi	
Komşuları:	Rusya Federasyonu, Moldova, Romanya, Macaristan, Polonya, Slovakya, Belarus	
Yüzölçümü:	603.700 km ²	
Nüfus:	45,6 milyon	
Etnik dağılım:	% 73 Ukraynalı, % 22 Rus	
Dil:	Ukraynaca	
Para birimi:	Hryvnia (01 Mart 2012 tarihi için resmi kur: 1 USD = 7,98 UAH)	
Saat dilimi:	Türkiye saati ile aynı	

Siyasi Görünüm

Ukrayna, yasama, yürütme ve yargı işlevlerinin birbirinden bağımsızlığına (güçler ayrılığı) dayanan, demokratik yarı başkanlık sistemiyle yönetilir. Yarı başkanlık sistemi çerçevesinde halk tarafından beş yıllık bir dönem için seçilen Ukrayna Cumhurbaşkanı, Başbakan'ı atar, ancak yapılan atamanın parlamento tarafından onaylanması gereklidir. Cumhurbaşkanı, Başbakan'ın görüşleri doğrultusunda kabinenin merkezi devlet kuruluşlarının başkanlarının ve bölgesel yöneticilerin de atamasını yapar.

Ukrayna'nın yasama organı, 450 sandalyeli "Verkhovna Rada" adı verilen parlamentodur. Ukrayna'da tek kademeli parlamento sistemi vardır. Ülkede son parlamento seçimleri 30 Eylül 2007 tarihinde yapılmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Ukrayna, bağımsızlığın kazanılmasının ardından yeni bir anayasa hazırlanması amacıyla bir komisyon oluşturmuş, çok partili sisteme geçmiş ve ülkede yaşayan azınlıkların haklarının korunması için gerekli mevzuatı hazırlamıştır. 28 Haziran 1996'da yürürlüğe giren yeni anayasa ile Ukrayna'da temel insan haklarını ve özgürlüklerini koruma altına alan, çoğulcu bir siyasi sistem hayata geçirilmiştir.

31 Ekim 2004 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimleri ülkenin siyasi tarihinde çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Seçimlerde en güçlü adaylar olan Viktor Yanukoviç ile Viktor Yuşenko seçilmek için yeterli oyu alamayınca ikinci tur seçimler yapılmış ve Ukrayna Seçim Komisyonu sonuçları Yanukoviç yüzde 49.42, Yuşenko yüzde 46.69 olarak açıklamıştır.

Bu sonuçların açıklanmasından sonra Kiev'de ve özellikle Yuşenko'ya desteğin kuvvetli olduğu bölgelerde protesto gösterileri yapılırken, uluslararası çevrelerden de konuyla ilgili olarak değişik tepkiler gelmiştir. Rusya, Belarus, Kazakistan ve Özbekistan, Yanukoviç'e tebrik mesajı gönderip Cumhurbaşkanı seçilmesini kutlarken, Gürcistan Yuşenko'ya destek vermiştir. ABD ve Avrupa Birliği seçim sonuçlarını tanımayacağını açıklamıştır.

Devlet Başkanı Leonid Kuçma, sadece ikinci turun değil tüm seçimlerin tekrarlanması fikrini öne sürmüştü ve Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'den de destek alınca Anayasa Mahkemesi, seçimlerin tekrarına karar vermiştir.

26 Aralık 2004 tarihinde yapılan seçimlerde Yuşenko oyların yüzde 51.99'unu, Yanukoviç ise yüzde 44.19'unu almıştır. Yanukoviç'in temyiz başvurusu reddedilmiş ve 10 Ocak 2005 tarihinde Ukrayna Seçim Komisyonu resmi olarak Viktor Yuşenko'nun Cumhurbaşkanlığına kazandığını açıklamıştır. Yuşenko, 23 Ocak 2005 tarihinde yemin ederek Cumhurbaşkanlığı görevine başlamıştır.

Yuşenko tarafından Başbakan olarak atanan Yulia Timoşenko Eylül 2005 tarihine kadar görevde kalmış, 22 Eylül 2005 tarihinde Başbakanlığa Yuri Yekhanurov getirilmiştir.

26 Mart 2006 tarihinde gerçekleştirilen parlamento seçimlerinin ardından Ağustos 2006'da kurulan koalisyon hükümetinde Viktor Yanukoviç Başbakanlık görevine getirilmiştir. Daha

sonraki aylarda ülkede siyasi kriz ortaya çıkmış ve Devlet Başkanı V. Yuşenko 2 Nisan 2007 tarihinde parlamento feshetmiştir. 30 Eylül 2007 tarihinde yapılan erken genel seçimlerde yüzde 30 oranında oy alan Yuliya Timoşenko Bloğu lideri Yuliya Timoşenko hükümeti kurmala görevlendirilmiştir. Timoşenko'nun kabinesi 18 Aralık 2007 tarihinde, 450 üyeli parlamentoda 226 milletvekilinin oyunu alarak göreve başlamıştır.

İlk turu 18 Ocak 2010 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Viktor Yanukoviç yüzde 35,3, Yuliya Timoşenko yüzde 25, Sergey Tigipko ise yüzde 13 oy oranına ulaşmıştır. Bütün adayların oyu yüzde 50'nin altında kaldığı için 7 Şubat 2010 tarihinde seçimlerin ikinci turu yapılmış ve en yüksek oyu alan iki aday olan Yanukoviç ve Timoşenko bu turda yarışmışlardır. Çoğunluk oyları alan V. Yanukoviç (yüzde 48,95) Devlet Başkanı seçilmiştir.

11 Mart 2010 tarihinde Parlamento yeni hükümete güvenoyu vermiş ve Nikolay Azarov Başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Devlet Başkanlığı seçimlerinin ilk turunda beklentilerin çok üzerinde oy alan Sergey Tigipko ise Başbakan yardımcısı olarak kabineye girmiştir.

Genel Ekonomik Görünüm

Ukrayna, geniş ve verimli topraklara, zengin maden ve kömür kaynaklarına, SSCB'den miras kalan güçlü bir sanayi altyapısına, akademisyen ve araştırmacı kadrolarına, iyi eğitilmiş insan gücüne (okur yazarlık oranı yüzde 99'un üzerindedir) sahiptir. Fakat çok büyük potansiyeli olmasına rağmen, bağımsızlığını kazandıktan sonraki dönem içerisinde sosyalist

ekonomiden piyasa ekonomisine geçişin sancılarını diğer eski SSCB ülkelerine göre daha derinden hisseden Ukrayna ekonomik reformları hızla gerçekleştirememiştir. 1999'dan sonraki dönemde ise reformlara hız verilmiş ve sonuç olarak ülke ekonomisi istikrar kazanmaya başlamıştır.

Ukrayna, demir-çelik, kimyasal ürünler, gemi yapımı, kömür, makine ve savunma sanayi ürünleri gibi gelenekselleşmiş ve devlet tarafından sübvansiyonlarla desteklenen sektörlerini çeşitlendirerek ekonomik yapısını geliştirmek istemiş, ancak bu yeniden yapılanma süreci çıkar çevrelerinin etkileri ve siyaset ile iş dünyası arasındaki görüş ayrılıkları nedeniyle çok yavaş ilerlemiştir. Bu nedenle Ukrayna GSYİH'sinin bütün BDT ülkelerinin toplam GSYİH'leri içindeki payı 1991'de yüzde 14,5 iken bu oran 1990'lı yılların sonunda yüzde 10'lara gerilemiştir. 90'lı yıllar boyunca Ukrayna'nın sanayi ve tarımsal üretimi reel olarak yaklaşık yarı yarıya azalmıştır.

Sovyet ekonomik sisteminin çöküşünden sonra dönüşüm sürecinde gerekli reformların tam anlamıyla yapılamamış olması nedeniyle 90'lı yılların başında hiperenflasyon ve GSYİH'nin yüzde 9'una varan bütçe açıkları yaşanmış, yerel para birimi hızla değer kaybetmiştir. 1996-97 döneminde uygulanan para politikaları ile parasal istikrar sağlanmış ve enflasyon düşürülmüştür.

1998 yılında uygulanmaya başlanan ekonomik programda ise 1999 sonbaharındaki Başkanlık seçimleri nedeniyle arzu edilen başarı sağlanamamıştır. Döviz akışını önleyen ve dış ticareti kontrol altına almaya yönelik kısıtlamaların hemen hepsi 1999'un ilk yarısında kaldırılmıştır. 1998-99 döneminde yaşanan bölgesel mali kriz, özellikle metal ve kimya sektörlerinde Rusya'dan ve Asya ülkelerinden gelen talebin artması sayesinde reel sektörün rahatlamasıyla atlatılmıştır.

1999 yılında dönemin Başbakanı Viktor Yuşenko liderliğindeki reformist hükümetin göreve başlamasıyla mali reformlar uygulamaya konulmuş, sonraki dönemde de bu reformlar sürdürülmüştür. Özellikle vergi alanında yapılan reformlar sayesinde bütçe 2000 yılından itibaren fazla vermeye başlamıştır. 2000 yılında GSYİH, bağımsızlıktan bu yana ilk kez artış kaydetmiştir ve bu artış özellikle sanayi, tarım, ticaret ve temel gıda sektörlerindeki büyümeden kaynaklanmıştır. İlerleyen yıllarda da artarak devam eden bu büyümenin diğer bir sebebi de 1998-99 döneminde hryvnia'nın yaklaşık yüzde 40 oranında değer kaybetmiş olması nedeniyle ithal ikameci bir anlayışın ortaya çıkması ve dış pazarlarda Ukrayna ürünlerine olan talebin artmasıdır.

23 Ocak 2005'te göreve başlayan Başkan Viktor Yuşenko ekonomide öncelikli hedefinin ülkenin son yıllarda yaşadığı yüksek ekonomik büyümenin halkın refah seviyesine tam olarak yansımaları sağlamak olduğunu altını çizmiştir. Bu bağlamda, Yuşenko'nun 28 Nisan 2005 tarihinde yapmış olduğu açıklamaya göre 2005 yılının ilk çeyreğinde Ukrayna halkının ortalama gelir seviyesi yüzde 25 artmıştır.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH (milyar dolar, ortalama kurla)	86,1	107,8	142,7	180	117,4	138	164,3
Reel Büyüme Oranı (%)	2,7	7,3	7,9	2,4	-15,2	4,2	5,2
Fert Başına GSYİH (SGP'ne Göre, \$)	5.625	6.270	7.000	7.356	6.337	6.700	7.200
Enflasyon Oranı (TÜFE)	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6
İşsizlik oranı (% , ILO metodolojisine göre)	7,2	6,8	6,4	6,4	9,6	8,8	8,5
Toplam İhracat	35	38,9	49,8	67,7	40,4	51,4	68,4
Toplam İthalat	36,2	44,1	60,4	83,8	45	60,7	82,6
Uluslararası Rezervler (Milyar \$)	19,4	22,4	32,5	31,5	26,5	34,6	31,8
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	2,5	-1,6	-5,3	-12,8	-1,8	-2,9	-9
Toplam Dış Borç (milyar \$)	39,6	54,5	80	101,7	103,4	117,3	126,2

Kaynak: EIU Ukraine Country Report – Ukrayna Devlet İstatistik Servisi.

Ukrayna ekonomisi açısından 2000'li yıllarda yaşanan en olumlu gelişmeler, 23 Aralık 2005 tarihinde Avrupa Birliği'nin ve ardından da 17 Şubat 2006 tarihinde ABD'nin Ukrayna'nın "pazar ekonomisi statüsü"nü tanımış olmalarıdır.

Dünya çelik fiyatlarındaki artışlara ve iç pazarda tüketim artışına bağlı olarak 2005 yılındaki yüzde 2,7 olan büyüme oranı 2006 yılında yüzde 7,3'e çıkmıştır.

2007 yılında kaydedilen yüzde 7,9 oranındaki büyümenin ardından 2008 yılında da ekonomide yüzde 2,4 oranında büyüme gözlenmiştir. Ancak, yoğun bir şekilde demir çelik ürünleri ihracatına dayalı Ukrayna ekonomisinde anılan sektörde yaşanan sorunlar genel ekonomik yapıda da kendini derhal hissettirmektedir. Özellikle doğalgaza kullanarak çalışan demir çelik sektörünün doğalgaz fiyat artışlarından da yoğun bir şekilde etkilendiği bilinmektedir.

Ukrayna Merkez Bankası raporuna göre, 2009 yılında Ukrayna ekonomisi yüzde 15,2 gibi önemli bir oranda küçülmüştür. Bu gerilemenin nedenleri olarak, dış pazarlarda talep daralması, hanehalkı gelirlerinde ciddi düşüşler nedeniyle iç talepte yaşanan aşırı düşüş ve yatırım hacmindeki sayılmaktadır. 2010 yılında ekonomide yüzde 4,2 oranında büyüme yaşansa da, bir önceki yıldaki rekor gerilemenin ardından bu rakamın çok ciddi bir iktisadi ilerleme anlamına geldiği söylenemez. 2011 yılında ise ülke ekonomisinin yüzde 5,2 oranında büyüdüğü ifade edilmektedir.

Sektörel Gelişmeler

Sanayi: Eski SSCB'nin başlıca sanayi merkezlerinden birisi olan Ukrayna, bu sayede hayli gelişmiş bir seviyeye ulaşmıştır. Nitekim, Sovyetleri Birliği'nin toplam çelik üretiminin yüzde 40'ı, dökme demir üretiminin yarısı ve çelik boru üretiminin yüzde 25'i Ukrayna tarafından karşılanmaktaydı.

Bağımsızlığın ardından yaşanan ekonomik sıkıntılar ve yatırım eksikliği nedeniyle o dönem için gelişmiş sayılabilecek sanayi tesislerinde modernizasyon çalışmaları yapılmadığı için teknoloji giderek eskimiş ve üretim hacminde ciddi düşüşler yaşanmıştır.

Sovyetler Birliği döneminde ağır ve savunma sanayinin ön planda olduğu Ukrayna ekonomisinde 1990'lı yıllarda önemli yapısal değişiklikler yaşanmış, enerji sektörü ve çelik sanayi üretiminin genel sanayi üretimi içindeki payı artarken, imalat sanayi olarak adlandırılan makina yapımı ve hafif sanayi üretiminin payı azalmıştır. Nitekim, enerji ve metal sektörünün toplam üretim içerisindeki oranı 1990–1993 yılları arası dönemde yaklaşık yüzde 39 seviyesinde iken, 2000'li yıllara gelindiğinde yüzde 64'ün üzerine çıkmıştır.

Sanayi sektöründe 1990-98 arası dönemde görülen negatif eğilim 1999 yılında kırılmış ve sınıai üretim ilk defa yüzde 4 oranında artış kaydetmiştir. Bu artışın başlıca nedeni Batı pazarlarına ihraç edilen çelik ve ağaç sanayi ürünlerinin üretiminde yaşanan artıştır. Sınıai üretim artış oranı 2000 yılında yüzde 13,2'ye, 2001 yılında ise yüzde 14,2'ye ulaşmış, ancak artış oranı 2002'de yüzde 7 oranına gerilemiştir. 2003 yılında ise özellikle makine imalat, metalurji ve gıda alanlarındaki büyüme sayesinde sanayi üretimi yüzde 15,8 gibi oldukça yüksek bir oranda artış kaydetmiştir. 2004 yılında ise yüzde 12,5'lik bir büyüme yaşanmış, ancak bu büyüme 2005 yılında hız keserek yüzde 3,1 seviyesine inmiştir. 2006 ve 2007 yıllarında sırasıyla yüzde 6,2 ve yüzde 7,6 oranında artış trendi yakalayan sanayi üretimi sonraki yıllarda krizin etkisiyle büyük düşüşe geçmiştir. Ukrayna Devlet İstatistik Komitesi'nin verilerine göre, ülke sanayi üretimi 2008 yılında yüzde 5,2, 2009 yılında ise yüzde 21,9 oranında gerilemiştir. 2010 ve 2011 yıllarında ise sektörde sırasıyla yüzde 11,2 ve yüzde 7,6 oranında bir büyüme söz konusudur.

Ukrayna'nın GSYİH'da sanayi payı yüzde 75 olarak tahmin edilmektedir. Günümüzde Ukrayna sanayisi içindeki en önemli sektörler ise makina, gıda, demir-çelik, metalurji, kimya ile uçak ve gemi inşasıdır. Özellikle makina imalat ve kimya sanayi alanında kullanılan teknolojilerin eskimiş olması ve ithal mallarla rekabet edememe temel sorunlardır. Bununla birlikte, özelleştirme süreciyle birlikte bu sektörlerde iyileşme beklenmektedir.

Madencilik ve Enerji: Ukrayna, çok zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahiptir. Nitekim, eski SSCB'nin toplam mineral kaynaklarının yüzde 20'si, dünya kaynaklarının ise yüzde 5'i Ukrayna'da bulunmaktadır. Bu kaynaklar arasında 47 milyar ton ile kömür ilk sırayı alırken, 28 milyar ton ile demir cevheri, 1,5 milyar ton ile kireç ve kireçtaşı diğer önemli kaynaklar

arasındadır. Bunların dışında titanyum, civa, sulfat ve potasyum tuzları, sülfür, granit, toromin ve kaolin gibi madenler ve toprak elementleri de bol miktarda bulunmaktadır.

Ukrayna'da bulunan 209 kömür ocağının 167'si devlete ait olup, sektörün ciddi bir reforma ve yeniden yapılandırmaya ihtiyacı vardır. 350 bin civarında kişinin istihdam edildiği madencilik sektöründe zararların önlenerek, devlete ait madenlerin özelleştirilmesini sağlamak amacıyla sektörün yeniden yapılandırmasına yönelik adımlar atılmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede, devletin sahip olduğu 18 kömür holdingi ve 7 üretim birliği, 18 devlet şirketi altında toplanmıştır. Ancak bu adımın yeterli olmadığı belirtilmektedir.

Ukrayna sanayisi enerjiye çok fazla bağımlıdır. Bu nedenle dünya gaz tüketiminde üst sıralarda yer almaktadır. Ukrayna petrol ihtiyacının yüzde 20'sini, doğalgaz ihtiyacının ise yüzde 30'unu kendi kaynaklarından sağlayabilmektedir. 2010 yılında doğalgaz üretimi 19,2 milyar m³, petrol üretimi ise 2,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık doğalgaz tüketimi 57,6 milyar m³, petrol tüketimi ise 23,8 milyon ton düzeyindedir.

Enerji alanında tüketimin üretimin bir hayli üzerinde seyretmesi nedeniyle, Ukrayna Rusya Federasyonu ve Türkmenistan'dan petrol ve doğalgaz ithalatı yapmaktadır.

Tarım: Verimli topraklara ve uygun iklim koşullarına sahip olan Ukrayna, tarım alanında dünyada en yüksek üretim potansiyeline sahip ülkelerden biridir. Ülke topraklarının yaklaşık yüzde 55'i (42 milyon hektar) ekilebilir tarım arazisidir. Ülkedeki işgücünün yaklaşık dörtte biri bu sektörde istihdam edilmektedir.

SSCB döneminde tahıl üretiminin beşte birini, et ve kümes hayvanları üretiminin üçte birini ve şeker pancarı üretiminin yarısını gerçekleştiren Ukrayna'nın şu andaki önemli tarım ürünleri tahıl, patates, şeker pancarı, ayçiçeği, soya fasulyesi, sebze ve meyvedir. Ukrayna, ayçiçeği başta olmakla, bitkisel yağların üretimi alanında daha önce olduğu gibi, eski Sovyet ülkeleri arasında ilk sırayı almaktadır.

Ukrayna'nın tarımsal üretimi SSCB'nin dağılmasından sonra yarı yarıya azalmıştır. Bugün tarım, Ukrayna GSYİH'sinin yaklaşık yüzde 10'unu oluşturmaktadır, halbuki, 1990'lı yılların başında bu oran yüzde 20 seviyesindeydi. Bu düşüşün sebepleri, büyük ihracat pazarlarının yitilmesi, yakıt, ekipman ve gübre sıkıntısı, arazi özelleştirmelerindeki aksaklıklar ve devletin tarım sektöründeki reform çalışmalarının zamanında yapılmamasıdır.

Ülkede tarımsal üretim 2008 yılında yüzde 17,1 oranında artarken, 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla yüzde 1,8 ve yüzde 1,5 oranında düşüş yaşanmıştır. 2011 yılında ise tarım sektörü üretiminin yüzde 17,5 oranından artış kaydettiği belirtilmektedir.

Ulaştırma: Ukrayna 23,350 km'lik bir demiryolu ağına sahiptir ve son yıllarda yapılan modernizasyon çalışmaları sayesinde bu ağ daha verimli bir şekilde çalışır hale gelmiştir. Demiryolu ağının yaklaşık 8,600 km'lik bölümü elektrikli. Demiryolu ulaşımı uzun mesafeli yolcu ve yük taşımacılığı için Ukrayna'da en ucuz imkanları sunmaktadır.

Ukrayna'da karayollarının toplam uzunluğu 169.104 km'dir. 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası'nın Ukrayna ve Polonya'da yapılacak olması nedeniyle, yaklaşık yarısı asfaltlanmamış olan otoyolların tamiri edilmesi ve şehirlerarası otoyolların inşaatı sürmektedir. Fakat 2008 yılı sonunda başlayan küresel kriz ve Ukrayna'nın kronik siyasi istikrarsızlığı bu alandaki çalışmaların yavaş ilerlemesine neden olmaktadır.

Ukrayna'nın Karadeniz, Azak Denizi ile Yuzhniy Bug ve Dinyeper nehirlerinde toplam 18 limanı bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri Odessa, İlyçevsk ve Yujniy limanlarıdır.

Sivastopol dışındaki limanlar devlete aittir. Bütün limanlar eskidir ve işletme problemleriyle karşı karşıyadırlar. Yeni yatırımlarla limanların kapasitelerinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında, önceden bütün uluslararası bağlantılar Moskova üzerinden yapıldığı için, Ukrayna yeni bir havayolu ağı kurma ihtiyacı ile karşı karşıya kalmıştır. Devlet havayolu şirketi olan Ukrayna Uluslararası Havayolları (UIA) kurulmuş olup, yurtdışında 41 noktaya sefer düzenlemektedir. Ülkenin en büyük havayolu şirketi olan Aerosvit ise 52 noktaya sefer gerçekleştirmekte olup, 2012 yılı içerisinde bu sayının artırılması planlanmaktadır. Kiev şehir merkezine 30 km uzaklıkta bulunan Borispol Havaalanı kısmen yenilenmiş olmakla birlikte uluslararası standartlardan bir hayli uzaktır.

Uluslararası uçuşlar Kiev dışında Odesa, Simferepol, Lvov, Dnepropetrovsk ve Donetsk'e de gerçekleştirilirken, havayolu taşımacılığının yüzde 60'ı Kiev Borispol havaalanından yapılmaktadır.

Bankacılık: Ukrayna'da Milli Banka (Merkez Bankası) ve diğer ticari bankaların oluşturduğu iki kademeli bir bankacılık sistemi mevcuttur. Bir tarafta Ukrayna Milli Bankası, diğer tarafta ise devletin sahip olduğu Export-Import Bank, Oschadbank (mevduatların devlet garantisinde olduğu tek bankadır) gibi kurumlar ve özel bankalar yer almaktadır. Bankacılık sistemi 1 Ocak 1998 tarihinde uluslararası muhasebe sistemine geçmiş bulunmaktadır.

1 Ocak 2012 tarihi için ülkede 198 banka kayıtlı olup, bunlar arasında 176 bankanın bankacılık işlemleri yapma lisansı bulunmaktadır. 22 banka ise tasfiye sürecindedir.

Ülkede yabancı sermayeli banka sayısı 53 olup, yüzde 100 yabancı sermayeli 22 banka faaliyet göstermektedir. Yabancı sermayeli bankalar arasında Rusya, Fransa, Kıbrıs, Avusturya ve Hollanda menşeli bankalar ilk sırada bulunmaktadır.

Ukrayna'da bankacılık alanında faaliyet gösteren kurumların önemli bir kısmı gelişmiş sanayi bölgelerinde yer almaktadır. Nitekim, söz konusu kurumların yüzde 63'ü Kiev şehri ve vilayetinde, yüzde 24'ü ise 4 bölgede – Dnipropetrovsk, Donetsk, Odessa ve Harkov'da bulunmaktadır. Şube sayısı açısından ilk sırayı Donetsk (112 şube), ikinci sırası ise Kiev şehri ve vilayeti bölgesi (106 şube) almaktadır.

Dış Ticaret

1995 yılında Ukrayna'nın dış ticaret rejimi, ulusal ekonominin dışa açılarak dünya ekonomisi ile bütünleşmesine hizmet edecek şekilde değiştirilmeye başlanmıştır. İhracatta kota ve lisans uygulaması kaldırılmış, ihracata yönelik devlet tarafından yapılan ihaleler azaltılmış, dış ticarete muhasebe sistemi basitleştirilmiştir. Ancak, parlamento ile hükümet arasındaki sorunlar nedeniyle dış ticaret rejiminde istenilen serbestliğe ulaşamamıştır. Dış ticaret alanında faaliyet gösteren firmalar için hala bazı lisans zorunlulukları ve ürün kotaları devam etmektedir.

Ukrayna'nın dış ticaret dengesini Rusya ve eski Sovyet Cumhuriyetleri'nden ithal ettiği yakıt ve enerji kaynakları belirlemektedir. BDT ülkeleri dışındaki ticarete fazla verilmesi bundan kaynaklanmaktadır. Ukrayna'nın ihraç pazarları eski Sovyet Birliği ülkelerindeki alım gücünün azalmasından büyük ölçüde etkilenmiştir. Ülkenin eski ticaret ortakları her ne kadar ekonomik durgunluğu belli ölçüde atlatsalar da, Ukrayna'lı üreticiler Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya gibi ülkelerin daha yüksek kaliteli mallarıyla yarışmakta güçlük çekmişler ve eski pazar paylarını yakalamakta başarılı olamamışlardır.

Ukrayna, 16 Mayıs 2008 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmuştur.

Ukrayna'nın Dış Ticareti (milyar dolar)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Toplam İhracat	22,8	32,6	35	38,9	49,8	67,7	40,4	51,4	68,4
Toplam İthalat	21,7	28,9	36,2	44,1	60,4	83,8	45	60,7	82,6
Toplam Dış Ticaret	44,5	61,5	71,2	83	110,2	151,5	85,4	112,1	151
Dış Ticaret Dengesi	1,1	3,7	-1,2	-5,2	-10,6	-16,1	-4,6	-9,3	-14,2

Kaynak: EIU Ukraine Country Report – Ukrayna Devlet İstatistik Servisi.

Ülkenin ihracatında çelik çok önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle ülkenin ihracat gelirleri dünya çelik fiyatlarındaki oynamalardan ve rekabet koşullarındaki değişikliklerden kolaylıkla etkilenmektedir. Bunun yanı sıra, en önemli ihraç pazarı olan Rusya'daki talep dalgalanmaları da ihracat üzerinde önemli etkiye sahiptir. Nitekim, 2009 yılında ihracatta görülen düşüş büyük ölçüde dış talepteki gerilemeden kaynaklanmaktadır.

Ukrayna'nın dış ticaretinin coğrafi dağılımına bakıldığında, eski SSCB ülkeleriyle olan ticaretin payının hala büyük olduğu gözlenmektedir. Ukrayna'nın enerji konusunda dışa bağımlı olması nedeniyle, ithalatının büyük bir kısmını Rusya Federasyonu ve Türkmenistan'dan ithal edilen ham petrol ve doğalgaz oluşturmaktadır. Rusya, Ukrayna'nın başlıca ticaret ortağı olma konumunu sürdürmektedir.

Ülkenin ihracatında demir çelik ürünleri dışında mineral yakıtlar ve yağlar, hububat, metal eşyalar ve elektrikli – elektriksiz makineler da önemli yer tutmaktadır. İthalatta ise mineral yakıtlar ve yağlar, motorlu kara taşıtları, ham petrol, nükleer kazan ve ekipmanlar, plastikler ve plastikten mamul eşyalar ve diğer kalemler ilk sıraları almaktadır.

Ukrayna, bazı tarım ve hayvancılık ürünleri ile madenler ve kimyasal maddelerde asgari ihraç fiyatı ve ön izin uygulamaktadır. 2 Ekim 1999 tarihinde alınan karar doğrultusunda ayçiçeği tohumu ihracatında ihraç vergisi uygulanmaktadır. Söz konusu vergi Temmuz 2005 tarihinde yüzde 16'ya düşürülmüş olup; 2007 yılından başlamak üzere her yıl yüzde 1 oranında indirilmesi ve 6 yıl sonunda yüzde 10'a çekilmesi öngörülmektedir.

Ayrıca Ukrayna, 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren hurda metal ihracatında ton başına 30 Euro ihraç vergisi uygulamaya başlamıştır. Ukrayna tarafından buna gerekçe olarak Ukrayna'dan büyük miktarda hurda metal ihracatı yapılması nedeniyle yerli üreticilerin zaman zaman hammadde sıkıntısı yaşamaları ve üretimin durma noktasına gelmesi gösterilmektedir. Başta Türkiye ve AB olmak üzere çeşitli ülkelere gelen tepkilere rağmen, hurda metalde ihraç vergisi uygulaması devam etmiş olup, 2008 yılında DTÖ üyeliğini takiben 6 yıllık sürede bu verginin belli bir takvim kapsamında 10 Euro'ya düşürülmesi taahhüt edilmiştir.

Ülke Gruplarına Göre Ukrayna'nın Dış Ticareti (Bin Dolar)

ÜLKE GRUPLARI	İTHALAT		İHRACAT	
	2010	2011	2010	2011
Avrupa	20.002.748,8	27.064.766,3	13.839.371,1	18.442.342,5
Asya	10.023.365,3	13.279.813,7	13.722.129,3	17.751.982,7
Amerika	2.878.918,5	3.913.855,2	2.004.956,9	2.552.305,4
Afrika	874.429,0	940.638,8	3.018.692,1	3.344.238,3
Avustralya Ve Okyanusya	261.358,6	193.991,1	28398,3	29.780,2
BDT Ülkeleri	26.697.422,3	37.212.381,7	18.744.497,2	26.178.688,2
TOPLAM	60.739.969,3	82.606.901,5	51.430.521,6	68.409.848,6

Kaynak: *Ukrayna Devlet İstatistik Servisi*

Ukrayna'nın Dış Ticaretinde Başlıca Ülkeler (2011, % olarak)

İhracat		İthalat	
Rusya Federasyonu	% 29	Rusya Federasyonu	% 35,3
Türkiye	% 5,5	Almanya	% 8,3
İtalya	% 4,4	Çin	% 7,6
Polonya	% 4,1	Belarus	% 5,1
Hindistan	% 3,3	Polonya	% 3,9

Kaynak: *Ukrayna Devlet İstatistik Servisi*

Ukrayna'nın İhracatının Başlıca Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (2011 Yılı, Bin Dolar)

GTİP	MALIN ADI	İHRACAT	Toplam içindeki payı , %
72	Siyah metaller	18.478.244,2	27
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler	5.691.149,2	8,3
84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	3.570.987,9	6,1
26	Metal cevherleri, cüruf ve kül	3.916.700,5	5,7
85	Elektrikli makina ve cihazlar	3.189.863,9	4,7
86	Demiryolu ve benzeri hatlara ait taşıtlar ve malzemeler ve bunların parçaları	3.807.075,7	5,6
10	Hububat	3.617.212,2	5,3
73	Demir veya çelikten eşya	2.844.826,5	4,2
31	Gübreler	1.819.582,4	2,7
28	İnorganik kimyasallar; kıymetli metallerin, radyoaktif elementlerin; nadir toprak metallerinin ve izotoplarının organik veya anorganik bileşikleri	1.794.303,4	2,6
12	Yağlı tohum ve meyvalar; muhtelif tane, tohum ve meyvalar; sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler; saman ve kaba yem	1.434.808,3	2,1
TOPLAM		68.409.848,6	100,0

Ukrayna'nın İthalatının Başlıca Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (2011 Yılı, Bin Dolar)

GTİP	MALIN ADI	İTHALAT	Toplam içindeki payı , %
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler	28.604.515,4	34,6
84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	7.112.291,1	8,6
85	Elektrikli makina ve cihazlar	5.682.581,6	6,9
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça ve aksesuarı	5.443.505,6	6,6
39	Plastikler ve mamulleri	3.413.636,0	4,1
30	Eczacılık ürünleri	2.879.386,6	3,5
72	Siyah metaller	2.776.803,4	3,4
48	Kağıt ve karton; kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	1.582.561,3	1,9
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	1.084.786,7	1,3
38	Muhtelif kimyasal maddeler	1.212.851,7	1,5
73	Demir veya çelikten eşya	1.184.643,1	1,4
TOPLAM		82.606.901,5	100,0

Kaynak: *Ukrayna Devlet İstatistik Servisi*

Yabancı Sermaye

Doğrudan yabancı sermaye çekilmesi konusu Ukrayna'nın öncelikli politikaları arasında olmasına rağmen, ülkenin yüzölçümü ve nüfusu göz önüne alındığında bugüne kadar gerçekleşen toplam yabancı yatırımın düşük seviyelerde kaldığı ve gerçek potansiyeli yansıtmadığı görülmektedir. SSCB'nin yıkılmasından sonraki 10 yılda Ukrayna, Orta ve Doğu Avrupa'ya giren yabancı yatırımın sadece yüzde 3'ünü çekebilmiştir.

Ukrayna'da yabancı yatırım istatistikleri 1994 yılından itibaren takip edilmektedir. O dönemde Orta Avrupa'da ortalama olarak bir ülkeye giren yabancı yatırım o ülkenin GSYİH'sinin yüzde 4'ü civarındayken, Ukrayna'da bu oran yüzde 1,5 – 2 civarında seyretmiştir. Ukrayna'ya doğrudan yabancı yatırım girişi, 2002 yılında yüzde 34,7, 2003 yılında yüzde 29,4, 2004 yılında ise 22,9 oranında artmış ve toplam yabancı yatırım stoku 6,8 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Toplam stok ilerleyen yıllarda da artmaya devam etmiş ve 2006 yılında 16,9 milyar dolara, 2007 yılında 21,6 milyar dolara, 2008 yılında ise 29,5 milyar dolara çıkmıştır. Sonraki yıllarda da yabancı yatırım hacmindeki artış sürmüştür ve 2009 yılında 35,6 milyar dolar olan yabancı yatırım stoku 2010 yılında 40 milyar dolar olarak istatistiklere geçmiştir. 2011 yılının başında 44,8 milyar dolar olan bu rakam 01 Ocak 2012 tarihi için 49,4 milyar dolar olarak açıklanmıştır.

Yabancı yatırımcılar arasında ilk sırası Güney Kıbrıs alırken, bu yatırımların aslında off-shore hesaplar yoluyla yapıldığı da bilinen bir gerçektir. Ukrayna ekonomisindeki diğer önemli yabancı yatırımcı ülkeler sırasıyla Almanya, Hollanda, Avusturya, İngiltere ve Rusya olup, özellikle Rusya'nın ekonominin stratejik sektörlerinde söz sahibi olma amacı güttüğü gözlenmektedir.

Ukrayna'da Doğrudan Yabancı Yatırımlar (01 Ocak 2012, Milyon Dolar)

Yatırımcı Ülkeler	Yatırım Tutarı	Payı
Güney Kıbrıs	12.645,5	25,6
Almanya	7.386,4	15
Hollanda	4.822,8	9,8
Rusya Federasyonu	3.594,5	7,3
Avusturya	3.423,1	6,9
İngiltere	2.508,2	5,1
Fransa	2.230,7	4,5
İsveç	1.744	3,5
Virgin Adaları(B. Britanya)	1.607	3,3
ABD	1.043,1	2,1
İtalya	965,9	2
İsviçre	960,3	1,9
Polonya	875,5	1,8
Diğer ülkeler	5.555,3	11,2
TOPLAM	49.362,3	100,0

Kaynak: *Ukrayna Devlet İstatistik Servisi*

Ukrayna'da ekonomik ve ticari faaliyette bulunan yabancı yatırımcılar, Ukrayna kanunlarında ve Ukrayna'nın uluslararası anlaşmalarında aksi belirtilmedikçe, Ukraynalı kişilerin sahip olduğu hak ve sorumluluklara sahiptir. Ukrayna'da yabancı sermaye yatırımları millileştirmeye tabi değildir. Yabancı sermayeli şirket, Ukrayna mevzuatınca getirilen sınırlamalar dışına çıkmamak koşuluyla, şirket statüsünde belirtilen amaçlara uygun olarak tüm faaliyetlerde bulunabilir.

Türkiye-Ukrayna Ticari ve Ekonomik İlişkileri

Ukrayna, Türkiye gibi Avrasya ile Avrupa arasında köprü işlevi gören bir ülkedir. Karadeniz üzerinden birbirlerine komşu olan bu iki ülkenin arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler kısa bir süre öncesine kadar iki komşuya yakışmayacak kadar düşük seviyelerde kalsa da, son yıllarda bu alanda önemli bir çıkış eğilimi görülmektedir. Ukrayna, Türkiye açısından ticari ilişkilerin geliştirilmesi konusunda stratejik ülke seçilmiştir.

Ticari İlişkiler

1990'lı yıllar boyunca iki ülke arasındaki ticari denge sürekli Türkiye aleyhine gelişmiştir. Ticaret açığının büyümesinin en büyük sebebi olarak, Türkiye'nin Ukrayna'dan yaptığı demir-çelik ithalatındaki hızlı artış ve demir-çelik fiyatlarının tüm dünyada yaşadığı yükselme gösterilmektedir.

Ukrayna tarafından açıklanan verilere göre, Türkiye 2000 yılından bu yana Ukrayna'nın en çok ihracat yaptığı ilk 3 ülke arasında yer almaktadır. 2010 ve 2011 yılları itibarıyla Türkiye Rusya Federasyonu'nun ardından Ukrayna'nın en çok ihracat yaptığı 2. ülke konumundadır. Ülkemiz Ukrayna'nın ithalatında 2009 yılında 11. sıradayken, 2010 yılında 8., 2011 yılında ise 10. sırayı almıştır.

Türkiye – Ukrayna Dış Ticareti (Milyon Dolar)

YILLAR	İHRACAT	DEĞİŞİM (%)	İTHALAT	DEĞİŞİM (%)	HACİM	DENGE
2000	258	14,3	982	26,9	1.240	-724
2001	289	12,0	758	-22,8	1.047	-469
2002	313	8,3	991	30,8	1.304	-678
2003	445	42,0	1.332	34,3	1.777	-887
2004	576	29,4	2.509	88,5	3.085	-1.933
2005	821	42,6	2.651	5,6	3.472	-1.830
2006	1.121	36,6	3.059	15,4	4.180	-1.938
2007	1.481	32,1	4.519	47,7	6.000	-3.038
2008	2.187	47,7	6.106	35,1	8.293	-3.919
2009	1.033	-53,4	3.156	-48,3	4.189	-2.122
2010	1.261	22,1	3.833	21,4	5.094	-2.572
2011	1.732	37,4	4.812	25,5	6.544	-3.080

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).

Karşılıklı ticaretin 2010 yılına dek 10 milyar dolara çıkarılması hedefi, küresel ekonomik kriz ve Ukrayna pazarındaki talep daralması nedeniyle yakalanamamış olup, özellikle 2009 yılında ikili ticaret hacmi bir önceki yıla göre yarı yarıya azalmıştır. 2010 yılında ise karşılıklı ticaretin tekrar artış eğilimine girdiği görülmektedir. Bu eğilim 2011 yılında da devam etmiş ve Ukrayna'ya yaptığımız ihracat bir önceki yıla göre yüzde 37,4 oranında artmıştır. Ukrayna'dan yapılan ithalatta ise aynı dönemde yüzde 25,5 oranında artış söz konusudur.

Kasım 2002’de Ukrayna Parlamentosu tarafından kabul edilen ve metal ürünleri ihracatına yeni vergiler getiren yasa, Ukrayna’dan metal ürünleri ithal etmekte olan ülkemizi yakından ilgilendirmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu yasaya göre hurda metal ihracatından ton başına 30 Euro’luk gümrük vergisi alınması öngörülmekteydi. Bu yasaya karşı Türk ithalatçıları ve demir çelik üreticilerinin verdiği yoğun tepki nedeniyle 2004 yılı başında kurulan “Demir Çelik Çalışma Grubu” toplantılarında ise bir sonuç almak mümkün olmamıştır. Türk tarafının hali hazırda yüksek olan demir çelik fiyatları nedeniyle bu vergiden çok fazla etkilenmediği değerlendirilmektedir. Ayrıca, 2008 yılında DTÖ üyeliğini takiben 6 yıllık sürede bu verginin yüzde 10’a indirilmesi beklenmektedir.

Türkiye’nin Ukrayna’ya Yaptığı İhracatta İlk 10 Kalem (2011, milyon dolar)

Kalemler	Hacim (Dolar)	Payı, %
Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	131,5	7,6
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	87,5	5,1
Otomobil, steysin vagonlar ve yarış arabaları	60,8	3,5
Diğer örme mensucat	42,9	2,5
Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	36,2	2,1
Isıtması elektrikle olmayan demir-çelik radiator, jeneratörler	35,6	2,1
Dokuma halılar ve yer kaplamaları	35,3	2,0
Tuvalet kağıtları, kağıt havlu, mendil vs.	35	2,0
Başka yerde belirtilmeyen meyve ve yenilen diğer bitki parçaları konserveleri	34,6	2,0
Demir-çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600 mm’den geniş)	34,5	2,0
Genel Toplam	1.732	100,0

Türkiye’nin Ukrayna’dan Yaptığı İthalatta İlk 10 Kalem (2011, milyon dolar)

Kalemler	Hacim	Payı, %
Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	649,1	13,5
Demir-çelik sıcak hadde yassı mamulleri (600 mm’den geniş)	521,9	10,8
Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	453,5	9,4
Demir-çelik döküntü ve hurdaları, külçeleri	317,2	6,6
Azotlu mineral/kimyasal gübreler	286,4	6,0
Dökme demir (pik), aynalı demir	256,3	5,3
Buğday ve mahlut	212	4,4
Ferro alyajlar	192,1	4,0
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	179,1	3,7
Ayçiçeği tohumu	172,5	3,6
Genel Toplam	4.812	100,0

Kaynak: T. C. Kiev Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği.

Türkiye ile Ukrayna arasındaki ticaret açısından bakıldığında, gerek tarım gerekse de sanayi sektörlerinde çok ciddi ihrac potansiyelimiz bulunmaktadır. Nitekim, tarım ve gıda alanında beyaz et, meyve sebze, kurutulmuş meyveler, zeytin ve zeytinyağı, kabuklu myveler, şekerli mamuller ve bisküviler; sanayi alanında otomotiv ana ve yan sanayi, ambalaj ürünleri, inşaat ve maden makineleri, tekstil ve hazır giyim, beyaz eşya, inşaat malzemeleri, mobilya (özellikle orta sınıfa hitap eden) gibi sektörlerde Ukrayna'ya ihracatımızın artması için yapılacak çalışmalar çok faydalı olacaktır.

Türk Firmalarının Yatırımları

Ukrayna'daki firmalarımızın tamamına yakını KOBİ niteliğinde olup, ağırlıklı olarak gıda ve içecek, temizlik malzemeleri, hazır giyim, orman ürünleri, maden ve metal, inşaat ve inşaat malzemeleri alanında faaliyet göstermektedir.

Şubat 2001 de Anadolu Efes Grubu, Ukrayna'nın Odessa şehrinde bulunan Chernomor Bira Fabrikası'nın yüzde 51 hissesini alarak bu fabrika ile ortak yatırım gerçekleştirmiştir. 2004 yılında Efes Ukrayna'daki pazar payını artırmak amacıyla yeni Ukrayna'lı ortak arayışı içine girmiş, daha sonra bu kararından vazgeçerek Ukrayna'daki üretimine son vermiştir. Geçtiğimiz dönemde Ukrayna pazarına Rusya Federasyonu'ndaki fabrikasından ihracat yoluyla mal veren Anadolu Efes, 2012 yılının başı itibarıyla SABMiller firmasının Rusya ve Ukrayna'daki bira operasyonlarını 1,9 milyar dolar karşılığında devralarak tekrar Ukrayna pazarına girmiş bulunmaktadır.

2003 yılı sonlarına doğru Turkcell, DCC isimli Ukrayna firmasının yüzde 51'ini 50 milyon dolara satın alarak Ukrayna cep telefonu pazarına girmiştir. 2004 yılı sonlarına doğru Turkcell 'Life' markasıyla Ukrayna'da GSM operatörü olarak hizmet vermeye başlamıştır. Pazarda yeni bir servis sağlayıcının yer alması ile birlikte rekabet artmıştır. Daha önce cep telefonu piyasasında belli bir yer edinmiş olan Kievstar ve UMC adlı cep telefonu hizmet vericileri ürünlerini çeşitlendirme yoluna gitmişlerdir. Bugün abone sayısı 11 milyona ulaşan Life pazarın yüzde 20'sini elinde bulundurmaktadır.

Resmi rakamlara göre, 2011 yılında Ukrayna'daki Türk yatırımlarının tutarı 150,6 milyon dolara ulaşmıştır. Fakat gıda sektöründe faaliyet gösteren KBF Ülker, GSM operatörü Life vb. Türk firmaları üçüncü ülkeler üzerinden yatırımda buldukları için bu tutara dahil edilmemişlerdir. Bu çerçevede, Ukrayna'daki yatırımlarımızın fiili tutarının daha fazla olduğu değerlendirilmekte olup, bu rakamın 1 milyar doların üzerinde olduğu ifade edilmektedir.

Altınbaş Holding'e ait Creditwest ile Fiba Holding'e ait CreditEurope bankaları Şubat 2007'de faaliyete geçmiştir. Bu gelişme Ukrayna'da çalışan Türk işadamlarının bankacılık hizmetlerinden daha etkin yararlanmasını sağlamaktadır.

Türk Müteahhitlik Hizmetleri

Ukrayna'daki Türk inşaat firmalarının faaliyetleri Ukrayna'nın içinde bulunduğu finansal imkansızlıklar nedeniyle istenilen düzeyin çok gerisinde kalmaktadır. Bu finansal imkansızlık müteahhitlik firmalarımız ile Ukraynalı işverenler arasında zaman zaman problemler yaşanmasına sebep olmaktadır.

T. C. Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, Türk Müteahhitlik firmaları 2011 yılına kadar olan dönemde toplam 2,8 milyar dolar değerinde 128 proje üstlenmişlerdir.

İnşaat sektöründe faaliyet gösteren önemli firmalarımız tarafından stadyum, konut ve yol, demiryolu ile karayolu köprüsü, ticaret merkezi, lüks otel, özel ekonomi bölgesi gibi projeler gerçekleştirilmiştir.

Turizm

Ülkemize gelen Ukraynalıların toplam sayısı 2008 yılında 731 bin ve 2009 yılında ise küresel krizin etkisiyle 575 bin olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında 568 bin Ukraynalı turist ülkemizi ziyaret etmiştir. Ukrayna Devlet İstatistik Servisi verilerine göre, 2011 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Ukrayna vatandaşlarının sayısı 605 bin olmuştur.

Türkiye'ye daha fazla Ukraynalı turist çekebilmek için ülkemizin Ukrayna'da tanıtımı amacıyla daha etkili reklam ve tanıtım çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

Türk Firmalarının Karşılaştıkları Sorunlar

Ukrayna eski SSCB coğrafyasında iş yapma koşullarının en zor olduğu ülkelerden birisidir. Bunun başlıca nedeni ülkedeki siyasi istikrarsızlık ve iktisadi faaliyetin yasal altyapısının zayıflığıdır.

Ticaret Müşavirliğimiz notlarına ve Ukrayna'daki işadamlarımızla yaptığımız görüşmelere istinaden, aşağıdaki sorunların öne çıktığı belirtilebilir:

- Ukrayna'dan yapılan ihracatlarda KDV iadelerinin tahsil edilmesinde yaşanan sorunlar nedeniyle firmalar mağdur olmaktadır. 2000'li yılların başından itibaren KDV iadesi alacağı olan firmalarımızın bulunduğu bilinmektedir.
- Birçok Türk firması alacaklarının tahsilinde sorunlar yaşamaktadır. Gerek uluslararası tahkim gerekse de yerel mahkemelerde ticari davaları kazanan firmalarımız sık sık bu kararları uygulamama gibi bir problemle karşılaşmaktadırlar.
- İşadamlarımız vize almakta fazla sıkıntı yaşamaları da, çalışma ve oturma izinlerinin verilmesi çok problemlidir. Bu durumdan özellikle Türkiye'den kalifiye eleman getirmek durumunda olan firmalarımız olumsuz etkilenmektedirler.
- Gümrük işlemleri aşırı bürokratik şekilde yürütülmektedir. Gümrük gelirlerini artırmak isteyen Ukrayna hükümeti 2008 yılından itibaren ithalatta minimum fiyat / referans fiyat uygulamasının kapsamını genişletmiştir. Bu uygulamalar resmi bir çerçevede yapılmamakta, çeşitli gümrük kapılarında farklı uygulamalar söz konusu olmaktadır. Ayrıca, dış ticaret işlemlerini düzenleyen yasal mevzuat sık sık değişebilmektedir.
- Ukraynalı alıcıların ısrarları nedeniyle Türk ihracatçıları salt güven temelinde, belge ve sözleşmeye dayanmayan ticari işlemler yapmakta ve birçok durumda mağdur olmaktadır. Nitekim, işlemler resmi belgeye dayanmadığı için herhangi bir hak arama olanağı da kalmamaktadır. İhracatçılarımızın bu hususa dikkat etmeleri, özellikle de Ukrayna'nın DTÖ üyesi olduğu göz önünde bulundurularak, ticaret işlemlerini resmi çerçevede yapmaya özen göstermeleri gerekmektedir. Bu çerçevede firmalarımızın pazarlama stratejilerini gözden geçirme ve dağıtım ağlarını genişletme/çeşitlendirme yoluna gitmeleri önem arz etmektedir.
- Yabancı yatırımcılar için teşvikler yetersizdir.

- Ukrayna'nın sahip olduğu ekonomik potansiyel, ülkenin kendi iç yapısından kaynaklanan sorunlar ile Sovyet döneminin bürokrasi ve rekabet zayıflığı gibi olumsuzluklardan tam olarak kurtulamamış olması nedeniyle yeterince değerlendirilememektedir. Türkiye ile Ukrayna arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerde yaşanan sorunların temelinde de çoğunlukla Ukrayna'nın planlı ekonomiden pazar ekonomisine geçiş sürecinde beklenen gelişimi sağlayamaması ve dolayısıyla da ülkedeki yatırım ortamının küresel ekonominin değişen şartlarına ve ihtiyaçlarına karşılık verememesi yatmaktadır.
- Ukrayna'daki ağır bürokrasi ve buna bağlı talepler kamu kuruluşlarında ileri boyutlardadır. Belirli kademelerdeki yöneticilerin karar verme yetkisine sahip olmamaları işleri uzatmaktadır. Ülkede yatırım yapmak isteyen yabancı firmalar prosedürlerin karmaşıklığı nedeniyle zaman ve para kaybına maruz kalmaktadırlar. Ekonomik mevzuatın yetkililerce bile yeterince bilinmemesi, sık sık değişmesi ve değişikliklerin firmalara yeterince duyurulmaması, Ukrayna'da iş yapan Türk şirketlerinin sıklıkla dile getirdikleri sorunlardır. Bu konularda iyileştirme sağlanması, hukuk sisteminin uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesi ve uygulamada da gerekli düzeltmelerin yapılması halinde yabancı yatırımcı, mevzuat altyapısına güven duyabilecektir. Ayrıca, bütün kamu kurumlarında çok yaygın yolsuzluk olaylarına rastlanmaktadır.
- Serbest bölge işletmeciliğinde modern uygulamalara henüz geçilmediği için bu bölgelerde yatırımcılar için cazip seçenekler yoktur. Serbest bölge işletmeciliği konusunda Ukrayna'da faaliyet göstermek isteyen Türk girişimcilerimize bu konuda açılım sağlanması durumunda Türkiye, bu konulardaki deneyimlerini Ukrayna'ya aktarabilecektir.
- Avrupa ve BDT ülkeleri arasındaki ticaretin geçiş yolu olduğunu savunan Ukrayna ile Türkiye arasındaki ticarete konu olan malların önemli bir bölümü kombine taşımacılıkla taşınmaktadır. Ayrıca, diğer BDT ülkelerine gidecek malların da büyük bir bölümü Ukrayna limanlarına deniz yolu ile getirildikten sonra demiryolu veya konteynerler ile taşınmaktadır. Ukrayna'dan transit geçen konteynerlere çok detaylı inceleme yapılmakta ve gümrükleme işlemlerinde sorun çıkmaktadır. Bu sorunlar çoğunlukla ihracatçı firmaların önceden tesbit edilen belgeleri doğru bir şekilde temin etmemesi nedeniyle yaşanmakta ve bu nedenle transit geçişlerde gecikmeler oluşmaktadır. Taşımacılık konusunda gündeme getirilen diğer bazı sorunlar ise kısaca şöyledir:
- Ukrayna devletinin yapacağı demiryolu zamlarının belli dönemlerde ve belli katsayılara endeksli olarak yapılması ithalat / ihracat yapan işadamlarımızın yaşadığı olumsuzlukları önleyecektir.
- Demiryolu platformları ihtiyaca cevap vermemektedir. Bunun sonucu olarak konteynerlerin teslimatı gecikmektedir.
- Son dönemde Odessa-Kiev yol inşaatına öncelik verilmesi nedeniyle vagon temininde sıkıntılar yaşanmaktadır.
- Odessa ve İlyçevsk limanları talebe karşılık verememektedir. TIR'lar limana giriş, çıkışlarda büyük zaman kaybetmektedirler. Liman kapasitelerinin artırılması ve ekipmanların yenilenmesi ile bu sorunların aşılabileceği düşünülmektedir.

Bu ve diğer sorunların çözümü, herşeyden önce, Ukrayna'nın dahili mevzuatında gereken değişiklikleri yapması ve modern idari yöntemleri benimsemesi ile mümkündür. Ukrayna'da

daha iyi iş ve yatırım ortamının ortaya çıkması için ekonomik hayatı düzenleyen mevzuat ve yasal düzenlemelerde yeniliklerin yapılması ve reform çalışmalarının hızlandırılması gerekmektedir. Bu çerçevede yeni hükümet tarafından 2010 yılının ortalarından itibaren bazı somut adımlar atılmaya başlanmış olup, yeni vergi yasası yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, gümrük ve yatırım mevzuatında da değişiklik ve reform yönünde çalışmalar sürmektedir. Konu biraz da mantalite değişikliği ile ilgilidir. Ayrıca, Türkiye'nin Ukrayna'ya daha fazla önem vermesi, gerek iş dünyası gerekse de siyasi çevreler tarafından ilişkilerin sıkılaştırılması için önlemler alınması, Ukrayna'daki Türk toplumunun örgütlenerek, bir baskı grubu oluşturması için somut adımlar atılması gerekmektedir.

Ayrıca, yukarıda belirtilen sorunların sadece Türk firmaları ile ilgili olmayıp, diğer ülkelerden gelen yatırımcıları da etkilediği unutulmamalıdır.

İşbirliği İmkanları

- Ukrayna'nın büyük bir pazar olarak önemi göz önüne alındığında, Türk firmalarının bu ülke ile sadece ticari ilişkilerini sürdürmesi yerine ekonomik ilişkilere de ağırlık vererek Ukrayna'da yatırıma yönelmeleri, ikili ilişkilerimizin geleceği açısından çok önemlidir.
- Diğer taraftan halen makina, gıda, tekstil ve temizlik maddeleri gibi klasik mal gruplarına odaklanan ihracatımızın çeşitlendirilmesi gerektiğini de önemle vurgulamak gerekmektedir. Bu çerçevede, inşaat malzemeleri, elektrikli ve elektronik ev eşyaları, haberleşme sistemleri, oto yan sanayi mamulleri ihracatı desteklenmelidir.
- Tarım arazilerinin uzun vadeli kiralanması yoluyla özellikle mısır veya ayçiçeği gibi ürünlerin yetiştirilmesi ve ihraç edilmesi mümkündür. Ayrıca tarımla ilgili diğer alanlarda da modernizasyon ve yeniden yapılandırma faaliyetleri çerçevesinde her türlü yabancı yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır.
- İnşaat ve inşaat malzemeleri, kimya, tekstil, elektrik ve elektronik, kauçuk gibi alanlar işbirliği yapılabilecek sanayi dallarıdır.
- Ukrayna, makine imalatı ve bilimsel araştırma konusunda ciddi bir potansiyele sahiptir. Know-how, gelişmiş teknolojik ekipman ve bilgi teknolojileri konusunda ülkede gelişmiş bir altyapı söz konusudur. Bu alanda işbirliği yapılması faydalı olacaktır.
- Ayrıca, bazı Türk firmalarının seracılık ve turizm işletmeciliği alanında Kırım bölgesinde yatırım planladıkları öğrenilmiştir. Bu yatırımların ekonomik açıdan büyük perspektif sunduğu vurgulanmalıdır.
- Önümüzdeki dönemde Ukrayna'da yapılacak olan özelleştirme projelerinin de yakından takip edilmesi gerekmektedir, bu alanda önemli iş fırsatları çıkabilir. Ayrıca, devlet tarafından koordinasyonu yapılan büyük ölçekli yatırım projelerinde Türk ve Ukraynalı şirketler ortak olarak yer alabilirler. Bu çerçevede, Ukrayna Devlet Başkanına bağlı Ulusal Projeler Ajansı tarafından yürütülen yatırım projeleri üzerinde durulabilir. Nitekim, büyük finansman gerektiren bu projelerde ortak yatırım kararının alınması daha rasyonel bir yaklaşım olacaktır.

Ticari ve Ekonomik Nitelikli Anlaşmalar

1992 yılında imzalanan ve 1994 yılında yürürlüğe giren Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması ile ticari ve ekonomik ilişkilerimizin temeli oluşturulmuştur. Bu anlaşmanın yanısıra, 1992'den bu yana iki ülke arasında imzalanan bazı önemli anlaşma ve protokoller aşağıdakilerdir:

- Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (Mayıs1992).
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (Kasım 1996).
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (Kasım 1996).
- İş Konseyi Kurulmasına Dair Anlaşma (Nisan 1991).
- Türkiye-Ukrayna 2010-2011 Yılı Eylem Planı.

Bugüne dek Türk – Ukrayna Hükümetlerarası Ticari – Ekonomik İşbirliği Komisyonu'nun (TEİK) 7 toplantısı yapılmış olup, son toplantı 24 – 25 Mayıs 2010 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir.

* *

Türk-Ukrayna İş Konseyi

25 Nisan 1991'de kurulan Türk - Ukrayna İş Konseyi, Türkiye ile Ukrayna arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin ortak çıkarlar çerçevesinde geliştirilmesi amacıyla yıllardan beri düzenli bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. İş Konseyi'nin Türk tarafı Başkanlığını Tureks İthalat İhracat ve Ticaret A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Ruşen Çetin, Ukrayna tarafı başkanlığını ise Ukrayna Sanayi ve Ticaret Odası Birinci Başkan Yardımcısı Viktor Yanovski yürütmektedir.

Türk – Ukrayna İş Konseyi, Türkiye ve Ukrayna arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla çok çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedir. İş Konseyi tarafından Türk ve Ukraynalı işadamlarını biraraya getiren toplantılar, seminerler, paneller

düzenlenmekte, Ukrayna'daki ekonomik gelişmeler, mevzuat değişiklikleri ve Ukrayna'dan gelen işbirliği teklifleri üyelerine duyurulmaktadır.

Türk - Ukrayna İş Konseyi, yıllık ortak toplantılarını yılda bir kez olmak üzere dönüşümlü olarak Türkiye'de ve Ukrayna'da yapmaktadır. Söz konusu toplantılar iki ülkeden çok sayıda işadamını ve üst düzey bürokrati biraraya getirmek suretiyle ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin bugünkü seviyeye ulaşmasında çok önemli işlevler yerine getirmiştir.

Türk-Ukrayna İş Konseyi, Ukrayna'nın değişik bölgelerindeki faaliyetlere önem vermekte ve Dnepropetrovsk, Donetsk, Odessa, Kırım gibi önemli potansiyel arz eden bölgelerle ilgili çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca, İş Konseyi sektörel bazda da faaliyetlerine devam etmektedir.

Faaliyetler:

- Türk – Ukrayna İş Konseyi XVI. Ortak Toplantısı ve İş Forumu, 23 Aralık 2011, İstanbul
- “Ukrayna – Türkiye Yatırım Köprüsü Toplantısı”na Katılım, 22 Kasım 2011, İstanbul
- Odessa Bölgesel Ticaret ve Sanayi Odası İşbirliğinde “Türkiye – Ukrayna Gümrük İşbirliği ve Menşe Şahadetnameleri” Toplantısı ve İş Görüşmeleri, 24 Ekim 2011, İstanbul
- Ukrayna Gümrüklerinde Türk Firmalarının Karşılaştığı Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Toplantısı, 26 Eylül 2011, Kiev
- Ukrayna ile Türkiye Arasındaki Gümrük Sorunlarına İlişkin Eylül 2011 Tarihinde Yapılması Planlanan Üst Düzey Görüşmelere Hazırlık Toplantısı, 22 Haziran 2011, İstanbul
- Türk – Ukrayna İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin Ukrayna Çalışma Seyahati, 31 Mayıs – 03 Haziran 2011, Odessa - Kiev
- Ukrayna Başbakanı Sayın M. Azarov’un Katılımı ile Çalışma Yemeği, 14 Mart 2011, İstanbul
- T. C. Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın Ukrayna Ziyareti Kapsamında Türk – Ukrayna İş Konseyi XV. Ortak Toplantısı ve İş Forumu, 25 Ocak 2011, Kiev
- Türk – Ukrayna İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin Ukrayna’nın Ankara Büyükelçiliğini Ziyareti, 24 Aralık 2010, Ankara
- Türk – Ukrayna İş Konseyi’nin Ukrayna’nın İstanbul Başkonsolosu ile Görüşmesi, 21 Aralık 2010, İstanbul
- Yeni Atanan Ukrayna İstanbul Başkonsolosu ile Tanışma Toplantısı, 8 Temmuz 2010, İstanbul
- Türk – Ukrayna Hükümetlerarası TEİK VII. Dönem Toplantısı Vesilesiyle Türkiye’de Bulunan Ukrayna Heyeti ile Akşam Yemeği, 25 Mayıs 2010, İstanbul
- Türk – Ukrayna Hükümetlerarası TEİK VII. Dönem Toplantısı Vesilesiyle Türkiye’de Bulunan Ukrayna Heyeti ile Çalışma Yemeği, 25 Mayıs 2010, İstanbul
- Türk – Ukrayna İş Konseyi’nin Ukrayna Başbakan Yardımcısı Sayın Sergiy Tigipko İle Görüşmesi, 25 Mayıs 2010, İstanbul
- Türkiye – Ukrayna Hükümetlerarası Ticari – Ekonomik İşbirliği Komisyonu VII. Dönem Toplantısına Katılım, 24 – 25 Mayıs 2010, İstanbul
- Türk-Ukrayna İş Konseyi’nin Odessa Çalışma Ziyareti ve Odessa Turizm Fuarına Katılım, 6 – 9 Nisan 2010, Odessa
- Yeni Atanan T.C. Kiev Büyükelçisi Ahmet Bülent Meriç ile Tanışma Toplantısı, 11 Ocak 2010, İstanbul
- Ukrayna Başbakan Yardımcısı G. Nemirya’nın Katılımı ile Toplantı, 5 Ekim 2009, İstanbul
- Ukrayna’nın Ankara Büyükelçisi S. Korsunsky ile Görüşme, 9 Şubat 2009
- Ukrayna’nın İstanbul Başkonsolosu V. Puzyrko ile Toplantı, 5 Ocak 2009, İstanbul
- “İnovasyonlar, Rekabet Gücü ve Yatırımlar” Konulu İş Forumuna Katılım, 16 – 17 Nisan 2008, Kiev

- Odessa Ticaret ve Sanayi Odası İşbirliği'nde Gümrük Uygulamaları Semineri ve Türk – Ukrayna İş Forumu, 9 Nisan 2008, İstanbul
- Dnipropetrovsk ve Donetsk Bölgesel Ziyareti, 6-9 Kasım 2007, Dnipropetrovsk ve Donetsk
- Türk-Ukrayna İş Konseyi'nin Kırım Özerk Cumhuriyeti Ziyareti, 23-28 Eylül 2007, Simferepol, Sivastopol, Yalta, Aluşta
- Türk-Ukrayna İş Forumu, 1 Eylül 2007, İzmir
- Odessa Bölgesi İş Protokolü İmza Töreni, 5 Temmuz,2007, İstanbul
- Türk Ukrayna İş Konseyi Başkanının Odessa Uluslararası Yatırım ve İnovasyon Forumuna Katılımı, 31 Mayıs-2 Haziran 2007, Odessa
- Türk Ukrayna İş Konseyi Başkanının Ukrayna Temasları, 24-31 Mayıs 2007, Donetsk, Dnipropetrovsk, Odesa, Kiev
- Türk-Ukrayna İş Konseyi Başkanının Donetsk Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ile Görüşmesi, 4 Nisan 2007, Donetsk
- Türk-Ukrayna İş Konseyi Başkanının Zaporozhye Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı İle Görüşmesi, 3 Nisan 2007, Zaporozhye
- Türk-Ukrayna 5. Dönem TEİK Toplantısına Katılım, 27-29 Mart 2007, Kiev
- Türk-Ukrayna İş Konseyi Ortak Toplantısı, 27 Mart 2007, Kiev
- Ukrayna Ekonomi Bakanı Sayın Volodimir Makukhanın Türk İşadamları İle Ortak Toplantısı, 18 Ocak 2007, İstanbul
- Ukrayna Dışişleri Bakanı Sayın Boris Tarasyuk'un Katılımı ile İş Konseyi Toplantısı ve Çalışma Yemeği, 2 Mart 2006, İstanbul
- Ukrayna Cumhurbaşkanı Sayın Viktor Yuşenko'nun Türkiye Ziyareti ve Türkiye-Ukrayna Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu (TEİK) Toplantısı, 7-8 Haziran 2005, Ankara, İstanbul
- T. C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Ukrayna Ziyaretine Katılım ve Türk-Ukrayna İş Konseyi 13. Ortak Toplantısı, 1-4 Nisan 2004, Kiev

TOBB Plaza Harman Sok. No:10 34394 Esentepe Şişli İstanbul
 Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
 0 212 270 41 90 (pbx)
 E-mail: info@deik.org.tr Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı: M. Rifat Hisarcıklioğlu
 İcra Kurulu Başkanı: Rona Yırcalı
 Genel Sekreter: Bahri Can Çalıcıoğlu